

УДК 94(477):[329.15.072.21:316
DOI: 10.36273/2076-9555.2019.11(280).21-26

Лариса Дояр,

кандидат історичних наук, доцент, старший науковий співробітник
Державного архіву друку Книжкової палати України,

e-mail: arkhiv@ukrbook.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0789-2462>

Знецінення радянського періоду вітчизняної історії як визначальний напрям гуманітарної політики сучасної України

Статтю присвячено проблемі духовного розвитку сучасної України. Проаналізовано гуманітарну політику влади, встановлену після Революції Гідності 2014 р. Під критичним кутом зору розглянуто питання правонаступності незалежної України, зокрема наголошено, що державні кордони, матеріальні та духовні статки нашої держави є, загалом, спадком колишньої Української Радянської Соціалістичної Республіки, а отже, гуманітарна політика, спрямована на знецінення радянського періоду вітчизняної історії, є хибною та несправедливою. Авторка дослідила процес практичної реалізації закону про декомунізацію, розглядаючи його як ідеологічне блюзнірство, спрямоване на винищення історичної пам'яті українського народу.

Ключові слова: дерадянська історична свідомість українців, декомунізація, кампанія перейменувань географічних назв, знецінення радянської доби в історії України

Постановка проблеми. Сучасна Україна є нащадком Української Радянської Соціалістичної Республіки — ця істина є цілком об'єктивною констатацією і тому цілковито беззаперечною. Більше того, вона є гарантією державної безпеки й територіальної цілісності незалежної України, адже наші кордони та народногосподарське майно — це спадок колишньої УРСР. Відмова від радянської доби історії є прямою загрозою суб'єктності України. Достатньо лише згадати, що до складу Організації Об'єднаних Націй наша держава увійшла у статусі УРСР, а територіальні межі сучасної країни сформувалися та конституювалися саме за радянської доби. Вважаємо за потрібне розглянути гуманітарну політику влади, спрямовану на тотальне знецінення радянського періоду вітчизняної історії, як хибну та необ'єктивну, що й становитиме мету пропонованої статті.

Виклад основного матеріалу дослідження. Гуманітарна політика України тривалий час вибудовується так, щоб поширити в суспільстві міцні переконання щодо несприйняття радянського періоду її історії. Окремі науковці закликають уникати навіть абрєвіатури УРСР. Цікаво, що механізм огидливого ставлення формується насамперед на фізіологічному, а не ідеологічному рівні, адже заперечувати гуманістичні переваги ідей соціалізму та їх успішне втілення у багатьох державах як Заходу, так і Сходу немає сенсу. Та й сама Україна декларує себе країною, що мріє про запровадження шведської моделі соціалізму та загалом прагне до стандартів "соціальної держави". Тож, демонструючи викривальне ставлення до радянської доби, влада зосередилася лише на декомунізації та забороні Комуністичної партії, тоді як соціалістичні ідеї та їх носії (партії) обструкції не піддаються, а продовжують діяти та відповідним чином еволюціонувати. У цьому вбачаємо звичайні шахрайські дії стосовно суспільної свідомості, адже зруйнований СРСР пішов у небуття на стадії "розвинутого соціалізму", а щодо комунізму, то вже за правління Л. Брежнєва на офіційному рівні його потрактовували як віддалену в

часі перспективу, а на побутовому — як недосяжну мрію. Хоча, варто зазначити, що в жахливих умовах 1990-х рр., коли панували тотальне безгрошів'я, безробіття та шалена інфляція, а беззахисна людина опинилася під тиском цинічної фрази "Це суто твої проблеми", пересічні громадяни із сумом констатували, що, виявляється, в УРСР ми вже жили за комунізму, тільки про це не здогадувалися. Утім, то була фігура мови й не більше... Інакше кажучи, у боротьбі з соціалістичним минулим наша влада зосереджується не на запереченні народженої в Європі й актуальної для усього світу ідеології соціалізму — задля цього їй просто не вистачає аргументів, — а на поширенні огидних стереотипів про радянську буденність, які споживаються суспільством на рівні умовних рефлексів чи навіть фізіологічних інстинктів, абсолютно не піддаються критичному аналізу, а отже, суперечать об'єктивній історичній істині.

Виходячи з цього, оголошена владою війна з комунізмом, якого в СРСР не було, втілена в нещодавньому законі України про декомунізацію, насправді є війною проти історичної пам'яті нації, війною проти кількох поколінь, війною проти особистих біографій великого суспільного загалу. Остання не має нічого спільного з реальною ідеологічною війною, адже воювати вже давно немає з чим — за роки незалежності від комуністичного світогляду колишніх громадян СРСР нічого не залишилося. Радянська свідомість сьогодні збереглася здебільшого лише на рівні особистих рефлексій, приємних спогадів про дитинство, юність та молоді роки. Звичайно, що вікові характеристики підживлюються меморатами про смачні помідори ціною у 3 копійки за кілограм, натуральне фруктове морозиво за 7 копійок, безкоштовні поїздки у кримські санаторії, дармове державне житло з копійчаними тарифами за комунальні послуги. Для деяких, народжених у СРСР, залишаються актуальними почуття гордості за велич країни, на чю думку зважав весь світ, на яку покладало надію слабозвинене оточення. Проте на цьому ностальгія за радянським

минулим, власне, й закінчується. Тож жало декомунізації фактично спрямовано проти чуттєвого, а не свідомого складника сучасного буття.

Водночас не варто сприймати діяльність влади у напрямі декомунізації лише як примітивну боротьбу з "вітряками". Адже, використовуючи позитивні враження про певний історичний період, вона домагається успіху в проведенні замісної терапії — на тлі сміттезації радянської історії прагне підняти статус вигаданих нею історичних цінностей. На цьому етапі вмикається механізм міфологізації суспільної свідомості, що бездоганно працює за умов вилучення сторонніх, неприйнятних наративів, якими є спогади про радянський спосіб життя — мирний, прогнозований, позитивний і фактично позбавлений ідеології. Остання жила своїм, окремих життям — на рівні партійних та державних документів, публічних зборів, святкових гасел, книгодруків політвидавців тощо. Звичайно, йдеться про брежневський період радянської історії, адже відданих свідків сталінізму, коли ідеологією були просякнуті не тільки побут, а й ліжко, вже не залишилося — тож радянське життя на сучасному етапі асоціюється не з добою жорстоких випробувань і складностей зростання, а з періодом банального мішанського добробуту часів "дорогого Леоніда Ілліча". Останнє в поєднанні з всеосяжним патерналізмом держави забезпечувало населенню відносно спокійний перебіг особистого життя. Однак на тлі тотальної бідності в сучасній Україні подібні спогади вкрай небажані — як наслідок, народжується ідея проведення декомунізації, яка за 30 років після руйнації СРСР виглядає запізнілою в часі, але цілком доречною, з урахуванням "тепліх" спогадів про життя в Радянській Україні. Отже, цілком очевидно, що декомунізація намагається влучити не в комунізм (якого не було в СРСР), не в соціалізм (який з успіхом розбудовують у світі), а в почуття людей, які живляться спогадами про спокійне, забезпечене життя. Декомунізація — це, по суті, заборона на власні враження від пережитого минулого. Громадян примушують забути те, що вони пам'ятають із досвіду, та нав'язують новий стереотип спогадів, сформованих "лікарями" історичної свідомості нашого народу.

Методом антирадянського медичного щеплення стала кампанія перейменувань. Слід зазначити, що пройшовши брудним чоботом по близьких для мільйонів людей географічних назвах під виглядом їх буцімто справедливої декомунізації, інквізитори від влади делікатно оминають "матеріальні" факти. Перейменовуючи об'єкти, влада закликає називати їх інакше, щоб забути про історію їхнього походження, а саме про те, чиїми руками, зусиллями, потом і кров'ю вони будувалися. Відкидаючи радянську спадщину, влада безсоромно користується її набутками, фактично не маючи власних досягнень у розбудові матеріальної інфраструктури держави. Це викликає в суспільстві нігілістичні настрої, адже, справді, якщо у вас алергія на все радянське, то знесіть його до останньої крихти, з гордовито піднятою головою припиніть ним користуватися, збудуйте власне обійстя та

назвіть усі його об'єкти новими, прийнятними для вас іменами. Будувати ж нову мапу на матеріальному фундаменті УРСР, водночас зневажливо фарбуючи його в кольори смерті, принаймні неперорядно.

Варто наголосити, що перейменування географічних назв українська влада запозичила у чиновників Російської імперії. Загалом, світ на цю хворобу реагував мало — про це свідчать поодинокі випадки, пов'язані з конкретними подіями чи історичними постатями: на думку спадає лише назва столиці США Вашингтон, а от Париж (чого він тільки не бачив) завжди був Парижем, і у Бонапартівськ його ніхто ніколи не перейменовував, власне, як і Лондон, Мадрид, Прагу чи Варшаву, тоді як російські "урапатріоти" з початком Першої світової війни перехрестили свою столицю на Петроград — візантійський аналог німецької назви Петербург. Царську традицію взяли на озброєння й більшовики, які в запалі переможного крокування радянської влади країною, форсованої індустріалізації, колективізації й культурної революції з піднесенням завзяттям використовували власні імена для перейменування старих назв та надання своїх прізвищ чи псевдонімів численним новобудовам.

У межах нашої країни цей процес був вельми актуальним, адже не слід забувати, що міське обличчя української нації — освічене, інтелектуальне, індустріальне, естетично розвинене — було сформовано саме за радянської влади. На початок 1920-х рр. на наших теренах панувала тотальна неписьменність (до 87%) та структурна одноманітність нації (90% селян). Українці стали масово пролетаризуватися, переселятися в міста на початку 1930-х рр., шукаючи роботу, уникаючи антикуркульських репресій, а головне, рятуючись від голодомору. Розбудова соцміст (райони з такою назвою є в усіх індустріальних центрах України) стала прикметою того періоду, а потреба найменувати нові житлові квартали була як ніколи реальною. Тож, з огляду на тогочасні реалії, надання революційних назв (узагальнених чи персоніфікованих) містам, вулицям та різноманітним об'єктам було історично обумовленим.

Зауважимо, що чимало радянських назв опинилися на мапі України по праву історії, бо на той момент уособлювали вияв всенародної поваги та вдячності. Зокрема, до недавнього часу в Харкові були вулиці Стаханова, Другої П'ятирічки, що увічнювали факти масового трудового героїзму наших дідів та прадідів, їх важку фізичну працю під час розбудови індустріальної держави. У роки другої п'ятирічки (1933—1937) на території країни було збудовано такі промислові гіганти, як Криворіжсталь, Азовсталь, Запоріжсталь, Харківський тракторний завод, Дніпровський алюмінієвий завод, Новокаматорський машинобудівний завод та багато інших потужних об'єктів, загалом понад 1000 підприємств. Упродовж другої п'ятирічки було здійснено "металургійний стрибок" — металургійна промисловість України зросла майже втричі. Постать Олексія Стаханова (1905—1977) була яскравою ознакою другої п'ятирічки — кадіївський

(Донбас) шахтар, забійник, засновник руху передовиків, він поклав початок гідній всенародній традиції: працювати сумлінно й наполегливо в ім'я процвітання своєї держави, рідного краю та свого народу. У Стаханова було безліч послідовників у різних галузях промисловості й сільського господарства, які буквально клали своє життя заради зростання могутності України та її народу. Стахановці не були крадіями народного добра чи корупціонерами-офшорниками — вони демонстрували суспільству найкращі приклади патріотичної громадянської поведінки. Тож подібні факти перейменування викликають здивування — невже сучасній Україні не потрібні такі виховні орієнтири, як працелюбність, самовідданість, закоханість у справу свого життя, чи не це складники справжнього патріотизму та щирої любові до своєї Батьківщини та свого народу...

Здається, що на місцях добре розуміють усю прикрийсть кампанії перейменувань і намагаються потайки чинити опір, вдаючись до притаманного українському народові саркастичного глузування. Саме таким, на наш погляд, є перейменування вулиці "Соціалістичної" у Запоріжжі на вулицю "Успішну" — по суті, це ледь завуальована пародійна алегорія на всю кампанію, що чинив владний режим п'ятого Президента України. Автори такого перейменування, вочевидь, наголошують, що Україна була успішною за доби соціалізму, а тому знецінювати цей історичний період у долі нашого народу не варто.

Найбільш гумористичною є мапа перейменувань у колишньому Дніпропетровську: колектив, який працював над виконанням положень закону про декомунізацію в одній з найрозвинутіших областей України, буквально фонтанував бурлескними ідеями. Останні викликають не тільки посмішку, а й гомеричний сміх. Чого варте перейменування колишньої вулиці "Радянська" на вулицю "Славна" — цілком прозора алегорія, очевидна солідаризація з жителями Запоріжжя. Глузливий натяк міститься і в новому найменуванні колишньої вулиці "Комісарівська" — відтепер це "Гайдамацька". Ототожнити більшовицьких комісарів із гайдамаками було під силу лише славнозвісним дніпропетровським кавецьникам. Викликає сміх перейменування провулка "Піонерський" на "Скаутський", вулиці "Юних лєнінців" на вулицю "Козака Мамаєва" (у віці юної піонерки із задоволенням грала в козаків-розбійників і, здається, що ці спогади тішать не тільки мене). Філологічною (орфоепічною) забавкою виглядає перейменування вулиці Дмитра Донського на вулицю Дмитра Донцова, вулиці Бонч-Бруєвича на вулицю Байди-Вишневецького — окрім того, зіштовхуючи добу середньовіччя із суспільно-політичними течіями модерної доби, автори проекту перейменувань дніпропетровських вулиць влучили, як то кажуть, у саме "яблучко", натякнувши на оригінальність, самодостатність та цивілізаційну цінність кожного історичного періоду, що у своєму розвитку пройшов наш народ. Іронічну логіку простежуємо в новій назві вулиці Чкалова — відтепер це вулиця Святослава Хороброго. Якщо згадати комплементарні характеристики сина

княгині Ольги й добре знатися на історії, тобто розуміти, що нащадки Рюрика ніколи не правили на Дніпропетровщині, то стає очевидною авторська гіпербола, свідомо вжита щодо постаті Валерія Чкалова (1904—1938) — Героя Радянського Союзу, льотчика-випробувача, який 1937 р. здійснив рекордний переліт Москва — Ванкувер через Північний полюс, а згодом загинув, випробовуючи нову модель літака. Не маючи можливості зберегти ім'я хороброго радянського аса, автори перейменувань вдалися до щирої хитрості, ототожнивши Валерія Чкалова з відважним руським князем. У філософському, констатаційному ключі виконано й перейменування відомої всім вулиці Кірова у Дніпропетровську — від 2016 р. вона отримала назву "Старий шлях". Свого часу юний Ілліч вирішив піти "іншим шляхом", згодом поставив на той шлях величезну Російську імперію, і було на тому шляху всякого — сумного та радісного, за три чверті століття постала могутня держава, виросло кілька поколінь, а тепер той шлях "старий" і розбитий. Яка вишукана крапка у проекті перейменувань — цілком у душі команди кмітливих і винахідливих, що перемагала наприкінці 1980-х рр. у Москві, гідно представляючи мою рідну альма-матір — Дніпропетровський державний університет імені 300-річчя возз'єднання України з Росією. Отже, залишається лише вклонитися людям, які встали на захист власних переконань і збереження суспільної історичної свідомості, використовуючи набуті знання й таланти. Подібна форма протесту чогось-таки варта.

Перейменування в Одесі, як не дивно, іронією не позначені, натомість виглядають більш ніж неоднозначно. Декомунізуючи своє місто, одесити рішуче реанімували старі імперські назви — відтепер на міській мапі є вулиці Єлисаветградська, Катерининська, Рішельєвська, Ланжеронська, Грецька, Мала Арнаутська, площа Думська, провулки Лютеранський та Воронцовський тощо. Чим кращі українофобські часи царату за радянський період історії України, залишається незрозумілим. Якщо комуністичні діяння розглядаються як нищівні й декомунізація проводиться в цьому сенсі, то монархічна доба не позначена кампаніями українізації та ліквідації неписьменності, тим більше є ворожою для долі нашого народу. Нелогічним виглядає і той факт, що ім'я новоросійського генерал-губернатора, графа Михайла Воронцова (1782—1856) було повернуто на мапу міста, а його відомого ровесника, письменника Олександра Грибоєдова (1795—1829) вилучено. Що й говорити — "горе з розуму", як в його однойменній класичній п'єсі. Звичайно, "декомунізувати" дворянина, царського дипломата першої чверті XIX ст., напевно, було не варто, але якщо згадати теперішню назву цієї одеської вулиці (вулиця Шухевича), то питання відпадають самі собою.

Взагалі, на наш погляд, сучасні перейменування стали образливим відзеркаленням сміттєзації радянського періоду історії України, підставою для визнання його негідності до увічнення. До цього висновку спонукає навіть поверховий аналіз кампанії

перейменувань. Зокрема, через байдуже чиновницьке сумління з нашої мапи зникли імена високоосвічених більшовиків-інтелігентів, які сприяли політичному й національно-культурному розвитку українського народу. Йдеться не тільки про революціонера-дворянина, послідовного захисника національних меншин у тюрмі народів — Росії, безжалюгідного руйнатора Російської імперії Володимира Леніна (1870—1924): вбивча констатація Ілліча стосовно участі царату в Першій світовій війні містила у собі українофільську тезу про те, що Російська імперія вступила в імперіалістичну війну заради того, щоб остаточно придушити визвольний рух в нашій країні — на той час ця теза була поодиноким на тлі вірнопідданських дій українських політичних партій [3, с. 318]. Окрім того, Ленін задокументував себе як збирач і захисник українських етнічних кордонів [1; 5]: на етапі існування Донецько-Криворізької радянської республіки (1918) її організатор і лідер, більшовик Артем проголошував, що ДКРР із центром у Харкові є частиною Російської Федерації, натомість Ленін укупі з Яковом Свердловим стали на захист цієї території як української [2, с. 70]. Цікаво, що за життя вождя світового пролетаріату (до 1924) до складу УСРР входили Таганрозький і Шахтинський округи, котрі тепер перебувають у складі Росії.

Утім, якщо постать Леніна, попри наведені факти, залишається контрверсійною для нашої історичної пам'яті, то поміж вимараних імен є люди, які уособлювали не тільки партійні, а й загальнолюдські цінності. Наприклад, відповідно до розпорядження № 125/1 Київського міського голови від 19 лютого 2016 р. у столиці було перейменовано вулицю Бонч-Бруевича. Однак професійний революціонер, історик і літератор Володимир Бонч-Бруевич (1873—1955) свого часу активно листувався з одним із патріархів української літератури Іваном Франком (1856—1916), перекладав і розповсюджував його твори, а 1912 р. власними зусиллями видав перший том праць видатного українського філософа й поета Григорія Сковороди (1722—1794) [6, с. 528]. Невдячним дикунством є й перейменування вулиці Луначарського, який задовго до революційних подій, в умовах чинних царських указів стосовно заборони української мови (Валуєвський циркуляр 1863 р., Емський указ 1876 р., Циркуляр про іновірців 1910 р.) захоплювався й популяризував творчість Тараса Шевченка та присвятив йому авторське дослідження — в українському перекладі 1917 р. його видала друкарня М. Амчиславського у Полтаві [4]. Перекладач праці М. Чудінов (Богун) зазначає, що з усіх промов, влаштованих українською еміграцією в Парижі 1911 р. на честь 50-х роковин Кобзаря, найбільше його вразив виступ А. Луначарського, який першим із соціалістичного табору "подав голос щодо природи шевченкового націоналізму, а разом з тим мав сміливість та відвагу виказати виправданість українських домагань того часу" [4, с. 3]. Соратник Леніна називав націоналізм Т. Шевченка "братерським", народженим почуттям "ворогування до гнобителів" [4, с. 16] і наголошував, що він позбавлений шовінізму й соціал-патріотизму. Націона-

лізм поета — це вікові страждання українського народу, який, не зазіхаючи на чуже, прагне здобути своє. В цих оцінках А. Луначарський солідаризувався з Леніном, який стверджував, що є два типи націоналізму: реакційний націоналізм панівної нації та прогресивний націоналізм пригнобленої нації. У своїй книжці більшовик Луначарський демонстрував глибоке знання української дійсності: "Не тільки солдатський чобіт Миколи I топче молоду українську літературу, але й українська інтелігенція стидається свого мужицького мовлення, силкується замінити свою чудову мову каліченим недомовним, напівмосковським наречієм" [4, с. 17]. Шанувальник Кобзаря наголошував, що поет одночасно і оспівував, і засуджував насилля: славив селянську різанину, подвиги Гонти й Залізняка, але водночас дорікав гайдамакам "за задрість до чужої хати і комори" [4, с. 19—20]. А. Луначарський поділяв думку, що жорстокість революціонера — це єдина жорстокість, яка може йти у парі з "найглибшою ніжністю серця" [4, с. 19].

Варто нагадати, що Анатолій Луначарський (1875—1933) був полтавцем за народженням, навчався в київській гімназії й у ранзі одного з фундаторів пролетарської літератури сприяв розвитку українського письменства, зокрема організації ВАПЛІТЕ (Всеукраїнської асоціації пролетарської літератури), яку очолював представник національно-культурного відродження радянської доби, основоположник революційної україномовної прози Микола Хвильовий (1893—1933). Цікаво, що і на цьому позитивний вплив А. Луначарського на українську культуру не завершується: його політичний памфлет "Канцлер і слюсар" ліг в основу німої кінострічки, знятої відомим українським режисером Володимиром Гардінім 1924 р. на базі Всеукраїнського фотокіноуправління (ВУФКУ). Лейтмотивом фільму стала зазначена українофільська теза Леніна щодо причини вступу царської Росії у Першу світову війну, зокрема йшлося про провальну війну Нордландії проти Галікації, після чого в Нордландії припинила існувати монархія та відбулася соціалістична революція.

Слід зазначити, що внаслідок кампанії перейменувань із карти України зникли не лише імена лідерів та активних діячів РСДРП(б)-РКП(б)-ВКП(б)-КПРС, а й імена, пов'язані зі сталим соціально-економічним і культурним зростанням нашої держави. Загальновідомо, що за економічним потенціалом УРСР входила до десятки найрозвинутіших країн Європи. Республіка мала космічну галузь і виробляла унікальні ракетні двигуни. Тож перейменована нині вулиця Валентини Терешкової — першої жінки-космонавта — на мапі Києва була переконливою констатацією наших здобутків, а отже, цілком доречною.

Цікавим спостереженням у цьому сенсі є провокаційна логіка сучасних перейменувань. Зокрема, під прес винищення потрапили імена численних жертв сталінських репресій (Косіор, Постишев, Кіров, Якір, Тухачевський, Уборевич, Блюхер та багато інших). Викорінюючи останні, влада п'ятого Президента України, по-перше, висловила незгоду з процесом десталіні-

зації, визнаною світом добою "відлиги", а по-друге, за одним ходом "привітала" правильність жорстоких дій тирана, що з власної ініціативи відправив на ешафот людей, яких сучасна влада називає ворогами українського народу. Солідаризація нашої влади з радянським сатрапом виглядає не тільки дивно, а й наводить на певні роздуми.

Поштовхом для тотальної сміттєзації радянської історії України стали події на київському Майдані Незалежності наприкінці 2013 — на початку 2014 рр., адже до цього процес мав пазлоподібний, фрагментарний характер і був позбавлений будь-яких ознак динамізму. Державний переворот, влаштований представниками олігархату задля чергового перерозподілу влади, цілком у дусі радянської традиції ідеалізації масових виступів народу, дістав назву Революції Гідності — свого часу більшовицький заколот 1917 р. у Петрограді також був замаскований під сакральною назвою "Велика Жовтнева Соціалістична Революція". Цинічна кліка новітніх владолюбців, використовуючи сучасні технології управління натовпом, перетворила Майдан 2013—2014 рр. на криваве побоїще. Іменами невинних жертв політичних людожерів також називають географічні об'єкти, хоча їхні родини радо обміняли б мовчазні меморіальні топоніми на живих близьких людей.

Біфуркаційним моментом зазначених подій стала бандеризація Майдану — саме тоді стартував процес сміттєзації радянської історії. Під червоно-чорним прапором Української повстанської армії, без будь-яких авторських алегорій, розпочався форсований наступ на історичний образ Радянської України. І, судячи з назви нової концепції експозиції у столичному Національному музеї історії України у Другій світовій війні, це протистояння й дотепер залишається "незавершеним"...

Головною метою тотальної бандеризації країни вкотре стала не боротьба з міфічним комунізмом чи запровадженням в Європі соціалізмом, а нестримне

бажання помножити на нуль усі досягнення радянського періоду історії України. Проте оскільки бандеризація визначалася лише логікою збройної боротьби, на відміну від радянської, що, крім ідеологічного навантаження, містила й розбудовчий зміст, то завзяте винищення сторінок свого минулого перетворилося на акт самоспалення.

Блукаючи вулицями столиці, повсякчас ловиш себе на думці: все, що бачиш, усе, що гідне естетичної та історичної уваги, було збудовано за колишньої доби, зокрема й за радянської влади. І ці спостереження є реалістичними не тільки під час туристичного огляду столиці — вони історично достеменні для найвіддаленіших кутків нашої держави. Тож бандеризація не є адекватною заміною радянської — остання слугує подразником активізації національного руху, збудником суспільної свідомості, що в запалі боротьби схиляється до руйнаторських дій і схаменеться лише тоді, коли втрапить матеріальний добробут. Захоплення Майданом розпочало розвіюватися, як туман, тільки-но громадяни зіштовхнулися з логікою нового ціноутворення на комунальні послуги та споживчі товари. Бандеризація як антиросійський вектор розвитку нашої держави перетворилася на механізм істотного погіршення життя українців. Хоча, варто наголосити, що патріотично налаштований народ був готовий до випробувань і погоджувався терпіти, однак бандеризація зависла на логіці перманентного протистояння й не запропонувала дієвої програми будівництва постмайданної України. Зміст діяльності переможців Майдану був зведений до боротьби з попереднім режимом (програма-мінімум) та остаточної перемоги над радянським минулим (програма-максимум).

Висновки. Трансформація суспільної свідомості, що здійснюється шляхом знецінення довготривалих періодів історії власного народу, є помилковим рухом, що веде в сумне нікуди та позбавляє нашу націю вагомих сторінок її гідної біографії.

Список використаної літератури

1. Варгатюк П. Донецько-Криворізька радянська республіка в оцінці В. І. Леніна / П. Варгатюк // Сторінки політичної історії України. — Київ : Вища школа, 1990. — С. 83—91.
2. Історія Української РСР у 2-х т. Т. 2 / Редкол. П. П. Гудзенко, І. М. Мельникова та ін. — Київ : Наукова думка, 1967. — 860 с.
3. Ленин В. И. Социализм и война / В. И. Ленин // Полн. собр. соч. — Изд. 5. — Т. 26. — Москва : Политиздат, 1969. — С. 307—350.
4. Луначарський А. В. Великий український поет (Т. Шевченко) / А. В. Луначарський, переклад М. Чудінова (М. Богун). — Полтава : Др. М. Г. Амчиславського, 1917. — 32 с.
5. Політична історія України. XX століття : у 6 т. / Редкол.: І. Ф. Курас та ін. — Київ : Генеза, 2002—2003. Т. 2: Революція в Україні: політично-державні моделі та реалії (1917—1920) / В. Ф. Солдатенко, В. Ф. Верстюк. — Київ : Генеза, 2003. — 488 с.
6. Українська Радянська енциклопедія у 12 т. / Гол. ред. М. П. Бажан. — Київ : Головна редакція УРЕ. — Т. 1. — 1977. — 542 с.

Larysa Doiar

The destruction of the Soviet domestic history what a significant direction humanitarian policy in modern Ukraine

The article is devoted to the problem of spiritual development of modern Ukraine. The author analyzes the humanitarian policy of the authorities established after the Revolution of Dignity in 2014. From a critical perspective, the issue of the succession of an independent Ukraine is considered, in particular, it is emphasized that the state borders, material and spiritual assets of our state

are, for the most part, the legacy of the former Ukrainian Soviet Socialist, Socialist Republic therefore, humanitarian policies aimed at devaluing the Soviet period of national history are false and unjust. The author analyzes the process of practical implementation of the law on decommunization, considering it as ideological blasphemy aimed at destroying the historical memory of the Ukrainian people.

Keywords: de-Sovietization of historical consciousness of Ukrainians, decommunization, campaign of renaming of geographical names, depreciation of Soviet era in the history of Ukraine

References

1. Vargatyuk P. (1990). Donecko-Krivorizka radyanska respublika v ocinci V. I. Lenina. *Storinki politichnoyi istoriyi Ukrainy*. Kyiv: Visha shkola, pp. 83—91.
2. Gudzenko P. P., Melnikova I. M. ta in. (1967). *Istoriya Ukrayinskoyi RSR u 2-h t. T. 2*. Kyiv: Naukova dumka.
3. Lenin V. I. (1969). Socializm i vojna. *Poln. sobr. soch.*, 5 (26). Moskva: Politizdat, pp. 307—350.
4. Lunacharskij A. V. (1917). *Velikij ukrayinskij poet (T. Shevchenko)*. Poltava: Dr. M. G. Amchislavskogo.
5. Kuras I. F. ta in. (2002—2003). *Politchna istoriya Ukrainy. XX stolittya : u 6 t. T. 2: Revolyuciya v Ukrainy: politichno-dержavni modeli ta realiyi (1917—1920)*. Kyiv: Geneza.
6. Bazhan M. P. (gol. red.), (1977). *Ukrayinska Radyanska encyklopediya u 12 t. T. 1*. Kyiv: Golovna redakciya URE.

Надійшла до редакції 28 жовтня 2019 року

УДК 37.011.2:07]:331.548

DOI: 10.36273/2076-9555.2019.11(280).26-30

Тетяна Лебединська,

викладач Барського гуманітарно-педагогічного коледжу

імені Михайла Грушевського,

e-mail: tetianaboboshko@ukr.net

Медіаповедінка української молоді у процесі професійного самовизначення

З позиції соціокомунікаційного підходу досліджено особливості медіаповедінки української молоді, простежено залежність між медіаповедінковими моделями та механізмами ухвалення вагомих життєвих рішень, зокрема у сфері професійного вибору.

Викладено результати емпіричних досліджень, проведених у ході вступної кампанії в Барському гуманітарно-педагогічному коледжі імені Михайла Грушевського. Під час анкетування на тему "Мої улюблені медіа" зібрано первинні дані щодо досвіду медіаспоживання 65 абітурієнтів віком 14—15 років.

На основі результатів опитування розглянуто практики медіаспоживання та з'ясовано, що традиційними інформаційними платформами для молоді є телебачення й інтернет. Проаналізовано звички респондентів до читання книг, преси, телеперегляду тощо, обґрунтовано, що молодь має невисокий рівень медіаграмотності.

Розглянуто авторитетність інформаційних джерел як мотиваторів поведінки молоді. З'ясовано, що на процес професійного самовизначення найбільше впливає думка батьків і людей, які успішно зреалізувалися в професії, а також медіа (офіційні вебсайти, ЗМІ, соціальні мережі).

Простежено кореляцію між самостійною роботою з медіаджерелами, ергономічністю здобутої інформації та ступенем довіри до неї: що більш самостійно та комплексно працює з різними інформаційними джерелами користувач, то повніше відчуває достатність інформації та довіряє їй. Рівень довіри до медіатекстів у підлітків є вищим, аніж у дорослих.

Виявлено, що здатність виділити головне, поєднати з власним життєвим досвідом, зробити відповідні висновки на основі наявної інформації — доволі актуальна проблема для молоді під час вибору професії. Наголошено на важливості рівня медіаосвіченості та медіавпливу в процесі професійного самовизначення особи.

Ключові слова: медіаповедінка, поінформованість, медіавплив, медіаосвіта, медіаграмотність, медіаспоживання, професійне самовизначення, молодь, абітурієнт, респондент

Постановка проблеми. Вагому аудиторну проблему медіакомунікацій становить здатність користувачів самостійно орієнтуватися в інформаційних потоках, вирізняти найважливіші аспекти, екстраполювати їх на власний життєвий досвід і робити відповідні висновки на основі здобутої інформації. Це питання надзвичайно актуальне для молодих осіб, які завершують навчання в середній школі та визначаються з майбутньою професією. У новій редакції "Концепції впровадження медіаосвіти в Україні" зазначено: "Стрімкий розвиток у сучасному світі інформаційно-комунікаційних технологій та системи мас-медіа нагально потребує цілеспрямованої підготовки особистості до вмілого і безпечного користування ними" [1, с. 5]. Виважена, компетентна медіаповедінка важлива, зокрема, під час професійного вибору.

Обираючи майбутню професію, молода людина має бути поінформованою щодо її суті, соціального запиту на фахівців уподобаної спеціальності, ситуації на ринку працевлаштування. Цю проблему порушує Р. Гребя, заступник міністра освіти і науки України в інтерв'ю "Українській правді": "Зараз Мінісвіти створює Національний електронний ресурс зайнятості (НЕІРЗ), тобто базу даних про випускників вишів. Основна її мета — дізнатися, який зв'язок існує між отриманими знаннями та працевлаштуванням молоді. Така інформація стане в нагоді і абітурієнтам та їх батькам. У вступників з'явиться можливість обирати на перспективу, спираючись на реальні шанси працевлаштування, а не на красиву назву" [3]. Однак у теорії та практиці соціальних комунікацій це питання досі не з'ясовано, зокрема яке значення відіграють здобуті знання й